

1. Sammanfattning

Inledning vårdprogrammet

Statens fastighetsverk förvaltar fastigheter som ägs av svenska staten. Ett stort antal av dessa är statliga byggnadsminnen (SBM). Statens fastighetsverk skall upprätta vårdprogram för varje byggnad, anläggning, park eller markområde som är statligt byggnadsminne.

Ett vårdprogram är ett förvaltningsprogram för kulturhistoriskt värdefulla byggnader eller anläggningar. Programmet skall vara till hjälp för förvaltningspersonalen att agera såväl vid stora förändringar som i det kontinuerliga drift- och underhållsarbetet. Vårdprogrammet skall innehålla en kulturhistorisk värdebeskrivning samt mål för det långsiktiga förvaltningsarbetet. Det skall också innehålla stabil baskunskap om anläggningen såsom historik, dokumentation och skydd enligt gällande förordningar och andra bestämmelser.

Hus 26 är en sammanhållen Konsthögskola som består av både nya och äldre delar. Vårdprogrammet behandlar den äldre byggnaden Kasern III. Men eftersom byggnadskomplexet, ur flera aspekter, är att betrakta som en enhet, tas även de nyare delarna upp där så har bedömts befogat, för att ge en mer meningsfull beskrivning.

Fastighetsuppgifter

Kasern III med Tillbyggnad, AB183024, med fastighetsbeteckningen Skeppsholmen 1:1, är belägen på Skeppsholmens sydvästra udde i kvarteret Flaggmannen.

Kasern III är del av det statliga byggnadsminnet Skeppsholmen och omfattas av de föreskrifter som gäller för skyddsområdet för det statliga byggnadsminnet. För kvarteret Flaggmannen finns även en gällande detaljplan som styr utformning av byggnaderna ut- och invändigt. För Kasern III anges mer specifikt att byggnad inte får rivras och att byggnadens exteriör och trapphus med inredning inte får förvanskas. Underhållsarbeten skall utföras på traditionellt sätt.

Enligt Stadsmuseets kulturhistoriska värdering har Kasern III värden som motsvarar fordringarna för byggnadsminnen i kulturminneslagen. Kasern III omfattas även av en rad andra juridiska skydd.

Värden

Kasern III är en viktig del av Stockholms stadsbild då den utgör en monumentalbyggnad som upplevs väl från vattnet. Byggnaden var när den uppfördes 1779, ett av tre stora spannmålmagasin vilka bildade en centralpunkt för stadens spannmålshantering på

Skeppsholmens sydvästra udde. Spannmålen användes till att tillverka brännvin som under lång tid var en mycket viktig inkomstkälla för staden och Kronan. Platsen minner oss om denna verksamhet som förr var mycket vanlig, idag är många spår av detta borta då få liknande magasin finns bevarade.

Två kända svenska arkitekter kan, i olika grad, knytas till byggnadens tillkomst. Att Adelkrantz i rollen som överintendent och Tempelman som tongivande inom den gustavianska stilen båda är inblandade i tillblivelsen av byggnaden ger den ett arkitektoniskt värde.

Magasinet byggdes om till kasern av Ringheim men den äldre stommen från tiden som magasin är fortfarande avläsbar i interiören. Även de olika tillbyggnadsetapperna till kasern går att avläsa idag, vilket ger en förståelse för husets ombyggnadshistoria från magasin till kasern till konsthögskola.

Kasern III är en del av en sammanhållen kasernmiljö på Skeppsholmen med kasernbyggnader från skilda epoker och utföranden.

Kasern III har en stark förankring till grannbyggnaden Intendenturförrådet och miljön runt dessa byggnader. Uterummen kring Kasernen förstärker och levandegör historien som kasernområde. Idag har fortfarande platsen en sammanhållande funktion – som Konsthögskola.

Målsättning

Målsättningen är att tillvarata byggnadens kulturvärden som yttre miljöskapande element i den gamla kasernmiljön, i Stockholms stadslandskap och som bärare av historiska samband. Utvändigt innebär det att bevara byggnaden i befintligt skick och underhålla den så att dess värden inte förläckas. Invändigt handlar det framförallt om att bevara och förstärka läsbarheten av de olika historiska skeendena i byggnaden. I det ligger bl.a. att bevara och skydda byggnadens konstruktiva stomme, äldre fragment av ytskikt och byggnadsdelar samt den äldre planlösningen, både från byggnadens tid som magasin och som kasern. Därigenom kan man avläsa de senare tilläggen och förstå byggnadens historiska samband från magasin till kasern, till konstskola.

Den spelar också en viktig roll idag som Konsthögskola genom att bredda och göra den kulturella verksamheten levande på Skeppsholmen. SFV:s tillgänglighets- och miljöpolicy skall vara vägledande för utformningen av skolans verksamhet inom de områdena.

Speciella vårdkrav

Vårdkraven för interiörerna handlar framförallt om att skydda helheten och karaktären från de olika byggnadshistoriska lager som finns kvar. I det ingår ett

starkt skydd av byggnadens äldre stomme, konstruktion och planlösning, både i den äldre magasinsdelen och i den nyare tillbyggda kaserndelen. Material och kulörer beskrivs. Det yttre underhållet ska utföras utifrån de riktlinjer för material, kulörer och metoder, som lades fast vid renoveringen 1993. Traditionella byggnads- och målningsmaterial bör i första hand användas.

Historik

Skeppsholmen hade under 1700-talet haft en aktiv marin funktion. Mot slutet av 1700-talet ökade handeln med spannmål och därmed behovet av centralt placerade magasin. År 1779 lät Kronan uppföra ett nytt stort magasin, nuvarande Kasern III, intill de två redan befintliga på Skeppsholmens södra udde. I sitt ursprungliga utförande var det en byggnad präglad av fransk-klassicistisk enkelhet. Två av Gustav III:s favoritarkitekter var inblandade i utformningen. Dåvarande överintendenten Carl Fredrik Adelkrantz var ansvarig för projektet. Senare tids forskning tyder på att även arkitekten Olof Tempelman kan ha haft en betydande roll. Båda dessa arkitekter är centrala gestalter i svensk arkitekturhistoria.

Antagligen uppfördes huset som på originalritningarna. Magasinet präglades av öppna golvytor mellan ytterväggarna och den konstruktiva stommen var fullt synlig. Det hade endast ett trapphus som vette mot söder, där också entrén låg. Byggnaden var väl synlig från staden och den finns avbildad på många äldre bilder och senare även de tidigaste fotografierna.

Mot slutet av 1800-talet upphörde magasinsverksamheten på Skeppsholmen. Samtidigt ville Flottan bygga nya kaserner. 1878-79 överfördes magasinet till Flottan, byggdes om till båtsmanskasern och fick namnet Kasern III. Ombyggnaden utfördes av Victor Ringheim som var Flottans arkitekt i Stockholm. Den innebar att huset förlängdes med 18 meter mot norr. Norra trapphuset kom till. Fasaderna förändrades kraftigt. De murades på, nya fönster togs upp och byggnaden fick ett helt nytt utseende präglad av en tung nyrenässans. Invändigt byttes de äldre träpelarna ut mot gjutjärnspelare och de öppna ytorna försvann. Ett antal logementssalar för 35 man byggdes. Kasernen organiserades efter de senaste tankegångarna inom kasernbyggande, det s.k. blocksystemet, med varje våningsplan uppdelat i två likvärdiga delar med vardera 4-5 logement eller block. I mitten samlades nya tvättrum. Strax intill kasernen revs dåvarande "Lilla magasinet" och ett nytt kokhus byggdes ihop med kasernen.

Frågan om utflyttning av örlogsbasen aktualiserades under 1800-talet. Vid sekelskiftet tog diskussionen ny fart men världskriget kom emellan. Under 1940-talet

började utflyttningen av marinbasen. Den slutliga utflyttningen skedde först 1969.

Skeppsholmsutredning föreslog 1959 rivning av flera byggnader. För Kasern III blev rivningshotet med tiden kraftigare samtidigt som husets skick försämrades.

Efter Flottans utflyttning hände inte mycket förutom ett sakta förfall. Under många år var kasernen oanvänd. Kraftiga sättningsskador hade uppstått mellan den södra och norra delen. Byggnadsstyrelsen föreslog rivning mot slutet av 1970-talet. I början av 1990-talet var byggnaden i så dåligt skick att de övre planen stängdes på grund av rasrisk.

Konsthögskolan hade redan på 1950-talet fått lokaler på Skeppsholmen. I april 1986 godkände regeringen en dispositionsplan med målsättningen att Konsthögskolans alla lokaler skulle samlas på Skeppsholmen.

En ny detaljplan fastställdes 1989 för området och 1992 börjades om- och tillbyggnaden av Kasern III till konsthögskola. Arkitekt var Gösta Edberg arkitektkontor.

Därmed revs "Kokhuset" och en nyare träbarack kallad "Marketenteriet". Den äldre konstruktiva stommen av järnpelare och den långsgående hjärtväggen med valvbågar, kunde åter friläggas. Trapphusen renoverades och äldre material och ytskikt sparades där så var möjligt. Utvändigt restaurerades äldre markarbeten i storgatsten och de gamla järnstaketerna runt hela kvarteret.

När Byggnadsstyrelsen upphörde 1993 övergick förvaltningen till det nybildade Statens fastighetsverk.

Det statliga byggnadsminnet Skeppsholmen utökades 1993 och hela Skeppsholmen införlivades i skyddsområdet. Skyddet av Kasern III förstärktes därmed ytterligare.

1995 flyttade Konsthögskolans in i sina nya lokaler.

Nulägesbeskrivning

Byggnadens nuläge beskrivs avseende helhet, exteriör, interiör och konstruktion. Det inbegriper bl. a. beskrivningar av husets planlösning och placering på tomten, material och ytskikt och konstruktion. Därefter beskrivs de tekniska system som finns i byggnaden; värme och vatten, el och ventilation, hiss, larm och brandskydd. Eftersom byggnaden tekniskt sett är hopbyggd med den nyare Tillbyggnaden, beskrivs även den.

Rumsbeskrivning

I Rumsbeskrivningskapitlet beskrivs med, ett rumsblad per rum, ett urval rum i byggnaden. Det innehåller fotografier och en kort uppställning för byggnadsdelar, material och kulörer. Efter det kommer en kort historik för rummet och en beskrivning av eventuella kulturhistoriska värdefulla detaljer i rummet.